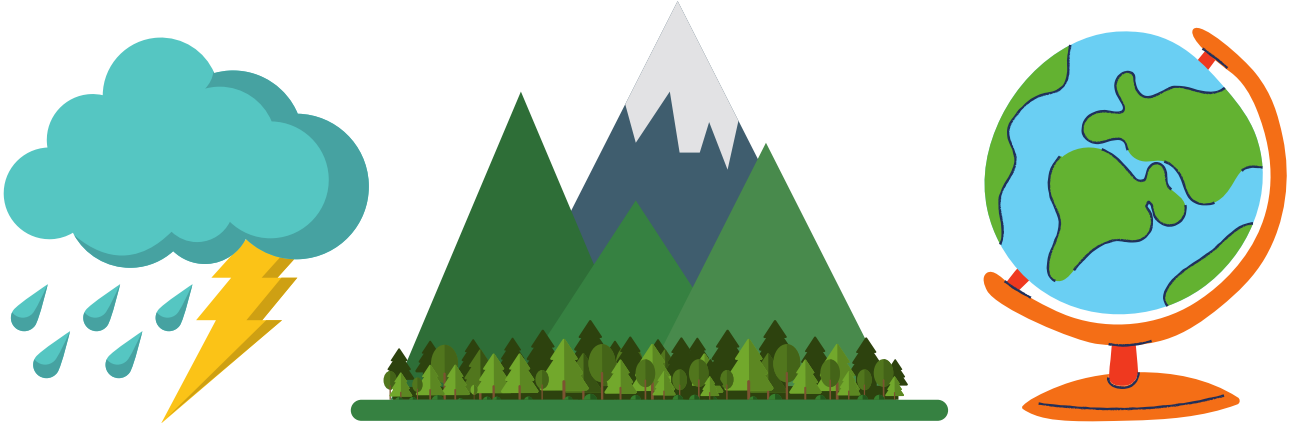

5. SINIF

SOSYAL BİLGİLER

3.ÜNİTE DERS NOTU

KONU: YAŞADIĞIMIZ YER

Neler öğreneceğiz?

- HARİTAYI TANIYORUM
- İKLİM VE YAŞAMIM
- NEREDE YAŞANIR?
- AFETLER VE ÇEVRE SORUNLARI
- AFETLERİN İNSAN ÜZERİNDE ETKİLERİ

HARİTAYI TANIYORUM

Harita, yeryüzünün tamamının veya bir kısmının belli oranda küçültülerek kâğıda çizilmesidir. Farklı kullanım amaçları için hazırlanmış farklı harita türleri vardır. Belli bir bölgedeki gezilebilecek yerleri gösteren turizm haritaları, ulaşım yollarını gösteren yol haritaları, bunlardan bazılarıdır. Birkaç örnek harita inceleyelim;

İKLİM HARİTASI

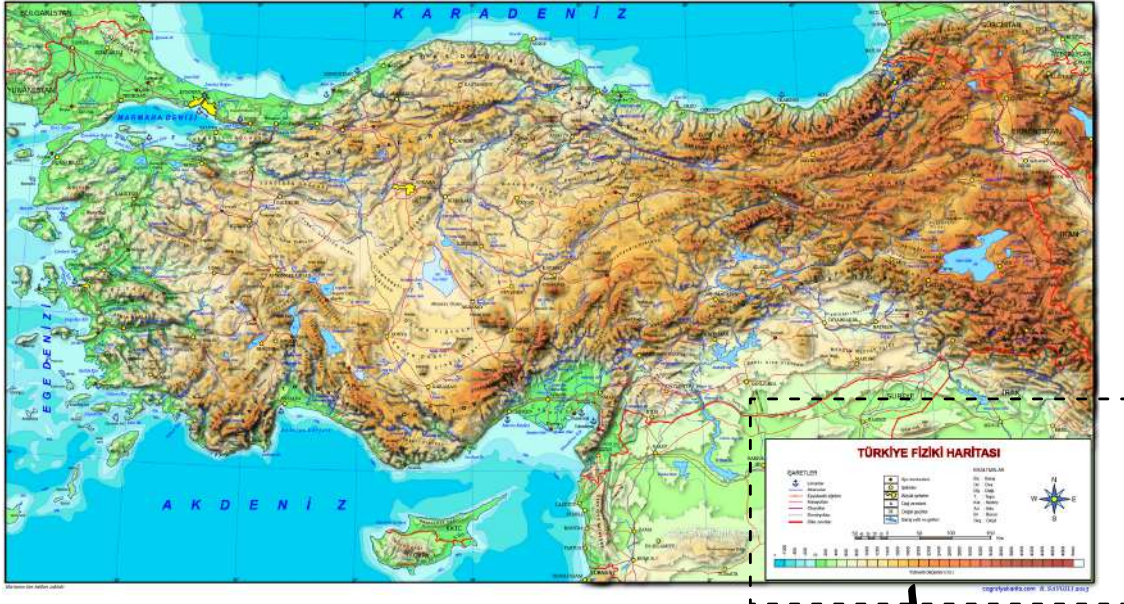

TURİZM HARİTASI

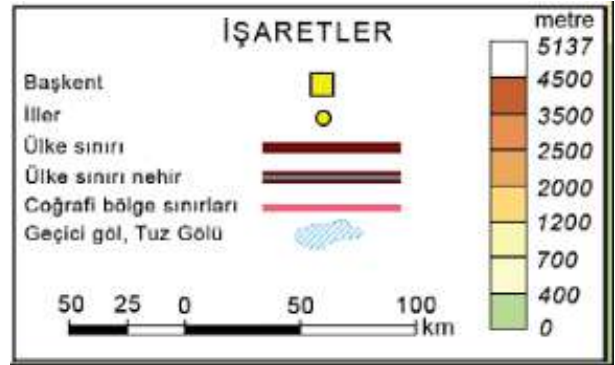

SİYASİ HARİTASI

Yeryüzü şekillerini gösteren haritalar fiziki haritalardır. Dağları, ovaları, denizleri, gölleri, akarsuları, platoları vb. Yeryüzü şekillerini fiziki haritalarda görebiliriz.

Fiziki haritalarda kentler, yükseltiler, yerleşim yerleri ile ilgili bilgiler çeşitli renkler ve simgelerle gösterilir. Bu simgelerin ve renklerin anlamları haritanın köşesinde bulunan harita işaretleri bölümünde yer alır. İşaretler çubuğundaki renkler yer şekillerinin deniz seviyesinden ne kadar yüksekte olduğunu ifade eder. Yükselti arttıkça sarı ve kahverenginin tonlarıyla ifade edilir.

Fiziki haritalardaki yeşil rengi gören öğrenciler ormanlık alan olduğunu düşünüyor bu doğru değil yeşil renk yeryüzü şekillerinin sade yükseltisinin az olduğunu gösterir.

YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİ TANIYALIM

Dağ, çevresine göre yüksek olan ve tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekilleridir.

Vadi, akarsuların yatağını aşındırarak oluşturduğu yüzey şekline denir

Göl, karalardaki çukurlarda birikmiş durgun sulara ise denir.

Ova, çevresine göre alçakta kalmış ve akarsu vadilerinin derin olmadığı düzlüklerdir.

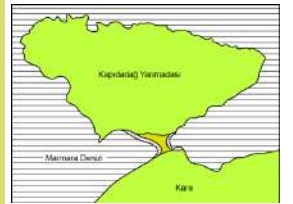
Plato, çevresine göre yüksekte kalmış ve derin akarsu vadilerinin bulunduğu geniş düzlüklerdir

Ada :Etrafı sularla çevrili kara parçasıdır.

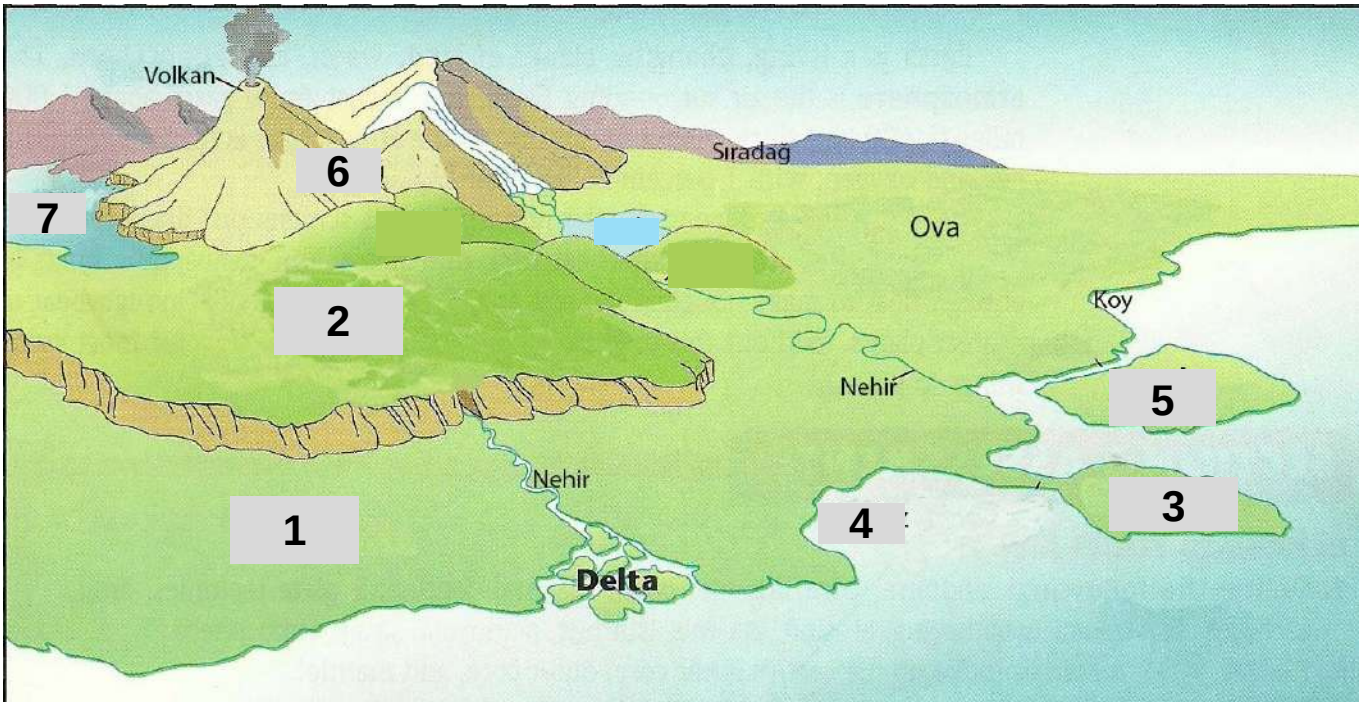

Körfez: Denizlerin, büyük ve derin girintiler halinde karaların içine sokulduğu yerlere denir.

Yarımada: Üç tarafı suyla çevrili kara parçasıdır

Sıra sizde harita üzerinde verilen yeryüzü şekillerinin isimlerini yazınız.

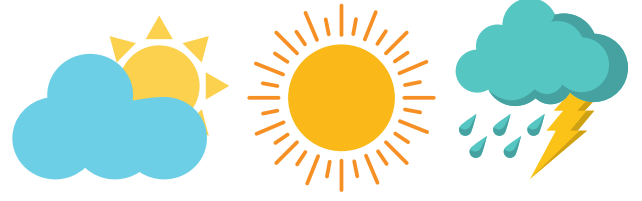
- 1-.....
- 2-.....
- 3-.....
- 4-.....

- 5-.....
- 6-.....
- 7-.....

İKLİM VE YAŞAMIM

İklim: Bir yerin uzun yıllar boyunca, hava durumunun gözlenerek kaydedilmesi sonucu oluşan ortalama değerdir.

Hava Durumu : Sıcaklık, yağış ve rüzgar gibi hava olaylarının bir yerde gösterdiği kısa süreli değişime denir.

TÜRKİYE'DE GÖRÜLEN İKLİMLER

AKDENİZ İKLİMİ

- İkliminde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. En fazla yağmur kış mevsiminde yağar. Güneşli gün sayısı fazladır.
- Bitki örtüsü makidir.
- Tarım ürünleri muz, zeytin, turuncgil vb.
- Ev tipi taş

KARASAL İKLİM

- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. En fazla yağmur ilkbahar mevsiminde yağar.
- Bitki örtüsü bozkırdır.
- Tarım ürünleri buğday, arpa, şeker pancarı vb.
- Ev tipi kerpiç

KARADENİZ İKLİMİ

- Her mevsim yağışlıdır. Kışlar ılıktır. Bulutluluk fazladır.
- Bitki örtüsü ormandır.
- Tarım ürünleri çay, mısır, fındık vb.
- Ev tipi ahşap

İKLİMİN İNSAN FAALİYETLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

TARIM
TARIM

ULAŞIM

GİYİM

EV TİPİ

BESLENME

TURİZM

Yaşadığımız yerin iklimi hayatımızın her alanında etkilidir.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Nüfus, sınırları belirli bir alanda yaşayan insan sayısına denir. Nüfus dünya üzerinde dengeli bir şekilde dağılamamıştır. Nüfusun dağılışında etkili olan faktörler doğal ve beşeri olmak üzere ikiye ayrılır.

1-İKLİM: Ülkemizde nüfus, ılıman iklimin görüldüğü kıyı bölgelerimizde yoğunlaşır. Kışların sert, uzun ve yağışın az olduğu karasal iklim şartlarının olduğu yerlerde ise nüfus tenhadır.

2-YER ŞEKİLLERİ: Dağlık ve engebeli alanlarda nüfus yoğunluğu seyrek, ovalarda ve toprak türünün tarıma uygun olduğu alanlarda nüfus yoğunudur.

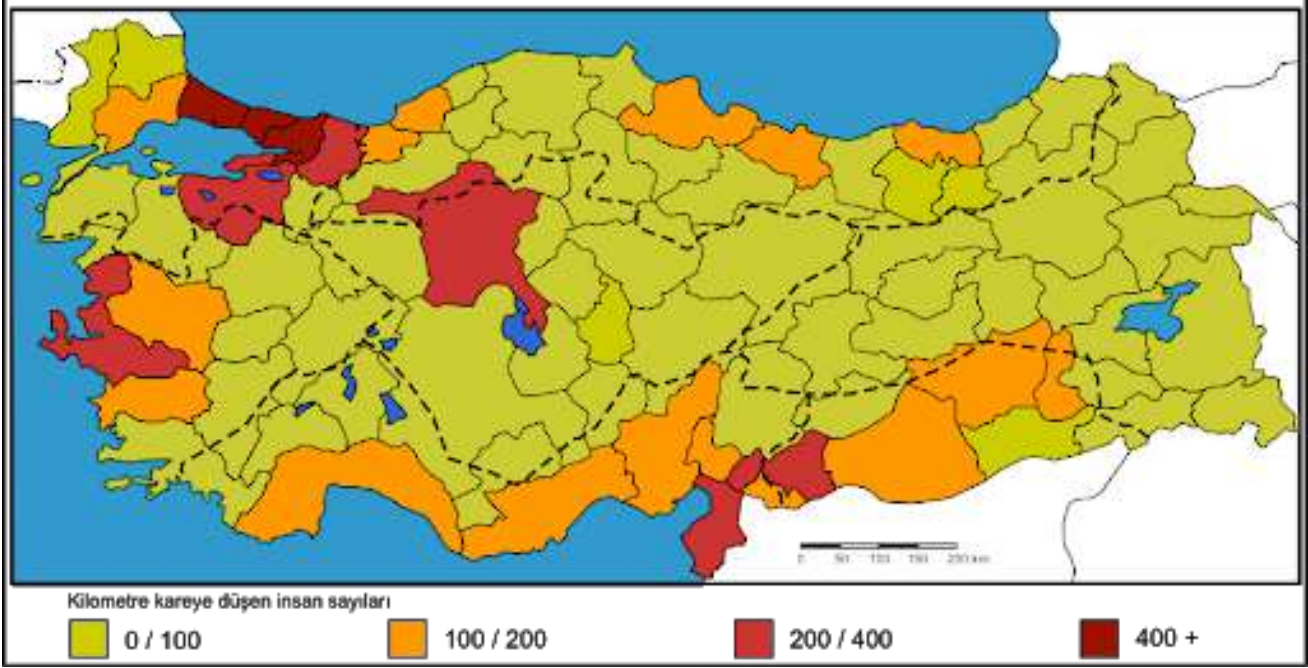
3-SANAYİ: Sanayinin geliştiği yerlerde iş olanaklarının fazla olması, bu alanlarda nüfusun artmasını sağlar. Bu artış göçlerle meydana gelmektedir.

4-TURİZM: Turizmin yoğunlaştığı yerlerde yerleşme ve nüfus artmıştır. Ülkemizde Ege ve Akdeniz kıyılarındaki merkezlerde turizmden dolayı nüfus yoğunlaşmıştır.

5-ULAŞIM: Ulaşımın zor sağlandığı yerler تنها, ulaşım kavşağında olan illerimizin nüfusu fazladır.

6-SU KAYNAKLARI: İçme ve kullanma suyunun temini, tarım ve sanayide suya ihtiyaç duyulması nedeniyle ülkemizde birçok yerleşim yeri su kaynaklarının etrafında toplanmıştır.

Sizde yukarıda verilen haritayı inceleyerek yaşadığınız bölgenin nüfusunu etkileyen faktörleri yazınız.

.....

.....

.....

AFETLER VE ÇEVRE SORUNLARI

Doğada kendiliğinden meydana gelen, can ve mal kaybına neden olan olaylara **doğal afet** denir. Ülkemizde en fazla can ve mal kaybına yol açan doğal afet, depremdir. Doğal afetler sonucunda, tarım alanları zarar görür. Ulaşım aksar, can kaybı yaşanır.

SEL: Şiddetli yağmurlar yağdığında, dereler, çaylar ve nehirler taşıdığı, denizlerin büyük dalgalar ile kıyıları sular altında bıraktığında, barajlar ya da setler yıkıldığında ortaya çıkan oldukça yıkıcı su baskınlarına sel denir.

ÇIĞ : Dağın yüksek bir yerinde birikmiş büyük kar kütlelerinin yer çekiminin etkisiyle yerinden kopup yuvarlanması ve yuvarlandıkça büyümesiyle oluşan dev kar kütlelerinin inmesi olayına çığ denir.

HEYELAN: Taş, toprak ve kayaların eğimli arazilerde kayarak yer değiştirmesi olayına heyelan denir.

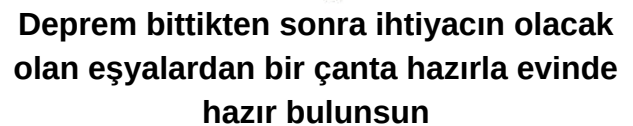

EROZYON: Toprağın aşınmasını önleyen bitki örtüsünün yok edilmesi sonucu, koruyucu örtüden yoksun kalan toprağın su ve rüzgarın etkisiyle aşınması ve taşınması olayıdır.

A stylized illustration of a yellow house with a dark blue roof, tilted precariously on the edge of a brown cliff. Three orange lightning bolts are striking the house, and a jagged white crack runs down the cliff face. A small green bush is on the left side of the cliff.

1. Binalar fay hatları ve yumuşak zeminler üzerine yapılmamalıdır.
2. Bina yapımında şiddetli depremlere dayanıklı malzeme kullanılmamalıdır.
3. Deprem tatbikatları sıkça yapılmalı ve halk deprem konusunda çok iyi eğitilmelidir.
4. Evlerimizde hareketli ve devrildiğinde insanlara zarar verecek eşyalar sabitlenmelidir

Türkiye bir deprem ülkesi nerede ve ne zaman olacağını bilemeyiz o yüzden hazırlıklı ve eğitilmiş olmalıyız.

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde 11 yaşındaydım, o tarihe kadar depremin ne olduğunu dahi bilmiyordum. Sabah gün ışıdığına yaşadığım şehirden toz bulutu ve yardım çığlıkları dışında başka bir şey kalmamıştı. Küçüktüm ama o gün çabuk büyümüştüm. Yıllarca izleri hafızamızdan silinmedi. Gittiğim her yerde depremin yıkıcı etkilerini anlattım öğrencilerime, arkadaşlarıma, akrabalarıma. 2012 yılında Van'a atandığımı duyunca bunun bir tesadüf olmayacağını anladım 2011'de Van'da meydana gelen deprem sonrası bölgede öğretmenlik yapmak benim için heyecan verici bir durumdu, çünkü depremin etkilerini maddi manevi biliyordum. Hazırlıklıydım tüm zorluklara rağmen kısa sürede toparlandık yaraları sardık hayata kaldığı yerden devam ettik. Küçükken depremi bir ben yaşadım sanırdım oysaki Türkiye bir deprem ülkesi Yalova, İstanbul, Elazığ, İzmir kim bilir bir sonraki durağı neresi belki engel olamayız ama önlem alabiliriz çocuklar. Hadi bu günden başlayın, önleminizi alın unutmayın deprem değil ihmal öldürür.

Bilgi ŞENTÜRK
Eğitimci/Yazar

ÇEVRE SORUNLARI

Hava kirliliği

Atmosferde bulunan zararlı gazların miktarının artmasına hava kirliliği denir. Hava kirliliğinin canlılar üzerinde olumsuz etkileri vardır.

Su kirliliği

Sanayi kuruluşlarının atıkları, deniz taşımacılığı sırasındaki kazalar, çöplükler, tarımda kullanılan ilaçlar, doğal ve yapay gübreler su kirliliğine neden olur.

Toprak kirliliği

Yerleşim alanlarından çıkan atıklar ve çöpler, sanayi atıkları, egzoz gazları, kimyasal gübreler, kirliliğine neden olur.

Gürültü kirliliği

İnsanı rahatsız eden insan sağlığına zarar veren sesler gürültü kirliliğine neden olur.

Yaşadığınız yerde görülen çevre sorunlarını yazınız.

.....

.....

AFETLERİN İNSAN ÜZERİNDE ETKİLERİ

Ülkemizde can ve mal kayıplarına yol açan doğal afetler meydana gelir. Deprem, sel, çığ gibi afetleri engellemek mümkün olmasa da gerekli tedbirler alınarak bu afetlerin yıkıcı etkileri azaltılabilir. Bu doğal afetler toplumsal hayatta derin izler bırakır.

Afetlerden sonra milletimiz büyük bir dayanışma gösterir. Afete maruz kalmış insanların ilk önce barınma, gıda, giyim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve halkımız elbirliğiyle yaraları sarar.

DOĞAL AFETLERDE YARDIM SAĞLAYAN KURULUŞLAR

